

УДК 37

Гула І. – ст. гр. ПФ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЛЬ МЕЦЕНАТІВ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Науковий керівник: к.і.н., доцент Щигельська Г. О.

Hula I.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE PATRONS ROLE IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN CULTURE

Supervisor: Ph. D, Associate Professor Shchyhelska H. O.

Ключові слова: меценати, українська культура.

Keywords: patrons, ukrainian culture.

Меценатство є формою благодійності, раціональною добровільною діяльністю, яка спрямована на розвиток, підтримку і заступництво мистецтва, культури, науки та їх представників [1, с.11]. Зазвичай, воно мотивується самим суспільством, зважаючи на становище, яке виникає в той чи інший період, а також соціально-культурні потреби епохи. Меценатська діяльність здійснюється з наміром підтримати культурний процес, конкретного представника творчої інтелігенції та є альтернативним джерелом фінансування розвитку суспільства, оскільки державної підтримки в багатьох випадках недостатньо для збереження та розвитку національного культурного надбання.

Історія розвитку українського меценатства сягає корінням ще Київської Русі, а саме періоду після християнізації. Дослідниця Н. Колосова висловлює припущення, що ймовірно, в Київській Русі побутували й дохристиянські форми меценатства, такі як підтримка епічних співців – легендарного Баяна, літописного Мішуті та ін., однак документальних підтверджень цьому поки що не знайдено [2]. Зважаючи на те, що сучасні науковці пропонують різні схеми періодизації історії українського меценатства, ми у своєму дослідженні будемо опиратися на схему запропоновану в дисертаційній праці С. Матяж [1]. І етапом авторка виокремлює період IX–XVI століття. Першими меценатами стали князі Володимир Великий і Ярослав Мудрий. Пріоритетом меценатської діяльності князя Володимира було будівництво храмів – у Києві (церква Св. Василя та Десятинна у 996 р.), у Вишгороді, Берестові, Білгороді. Значно ширшою була діяльність Ярослава Мудрого, що охоплювала будівництво християнських храмів (найвидатнішою спорудою, що постала під його патронатом, була Софія Київська 1037 р.), а також «книжну науку», освіту, мистецтво. У часи Ярослава Мудрого, котрий, окрім державних, вкладав у різні культурні проекти і власні кошти, меценатство Київської Русі досягло свого найвищого розквіту [2]. Традиції меценатства були продовжені і в Галицько-Волинській державі. Тут активно будувались нові православні храми, розвивалось мистецтво іконопису та фрескового розпису. У цей період за кошти галицько-волинських князів була побудована Чернеча обитель Різдва Пречистої Богородиці, яка знаходиться у Луцьку, церква Успенія Пресвятої Богородиці, яка прикрашає місто Володимир, церква Св.Івана в Холмі.

У Литовську добу давньоруська традиція князівського меценатства продовжується в діяльності князів Острозьких; жінок-меценаток князівського походження – Анастасії Гольшанської, Ганни Гойської, Раїни Ярмолинської, Раїни

Могиленки-Вишневецької (створення Острозької «слов'яно-греко-латинської школи», книговидання, підтримка монастирів, церков тощо).

II етап – XVII–XVIII століття, коли розпочалась широка діяльність братств. Братчики відкривали шпиталі, друкарні, а особливого успіху досягли вони у розвитку мережі шкіл, організації в них навчання і забезпечення учнів підручниками. У період Гетьманщини меценатами ставали самі гетьмани, які, окрім територіальної могутності України, дбали і про розвиток мистецтва, освіти та й культури загалом. Найвизначнішим меценатом цього періоду був безумовно І. Мазепа. Розмах його меценатської діяльності вражає: він – будівничий, який споруджує козацькі собори, оточує фортечним муром Києво-Печерську лавру, будує новий навчальний корпус Києво-Могилянської Академії, шанувальник мистецтв і меценат митців тощо. За загальними підрахунками на меценатську діяльність він витратив суму, яка становила десять річних бюджетів Гетьманщини.

III етап охоплює др. пол. XIX – поч. XX ст. Це так званий «золотий період» українського меценатства, коли з'явилися промислові підприємці, які сприяли розвитку української культури. У Києві на межі XIX і XX століть всі публічні споруди були зведені коштом меценатів. Родина Бродських побудувала тут лікарню, синагогу, гімназію, училище, Бессарабський ринок, Політехнічний інститут, Художній музей, Театр оперети. Микола Терещенко пожертвував Києву два з половиною мільйона рублів, а Михайло Дегтярьов чотири з половиною [3]. Серед плеяди меценатів, які відіграли важливу роль у розвитку української культури слід відзначити родини Галаганів, Симиренків, Терещенків; Б. Ханенко, Є. Чикаленко, А. Шептицький та ін.

На IV етапі за часів СРСР меценатство практично перестає розвиватися, оскільки благодійність в цей період не лише не заохочувалась на державному рівні, а й, навіть, засуджувалась.

V етап становить сучасний період. Після розпаду СРСР меценатська діяльність почала відроджуватися, оскільки різкий розподіл суспільства вимагає підтримки соціальної сфери з боку бізнесу. Крім того, новий власник починає думати не тільки про зростання особистого багатства, але й про «культуру багатства», тобто про вкладення засобів в економічний і культурний розвиток усього суспільства. Наприклад, бізнесмен В. Пінчук ще в 2006 р. заснував свій фонд, який допомагає забезпечити більш послідовний і професійний підхід до розвитку нових проектів, які стосуються мистецтва, охорони здоров'я, освіти, розвитку суспільства загалом.

Отже, вагому роль українських меценатів у розвитку всіх сфер культури та формуванні національної інтелектуальної еліти важко переоцінити. Лише невеликий перелік меценатської діяльності засвідчує те, що збереження і поступ української культури протягом віків завдячує подвижництву тих небайдужих людей, які дбали не лише про зростання особистих капіталів, але й про духовний розвиток та культурне майбутнє України.

Список використаної літератури:

1. Матяж С.В. Розвиток державного регулювання меценатської діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. держ. управл.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / С.В. Матяж. – Миколаїв, 2011. – 20 с.
2. Колосова Н. А. Європейські традиції меценатства в історії культури України / Н. А. Колосова // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. - 2013. - № 3. - С. 67-71. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2013_3_18.
3. Меценатство в Україні – вчора, нині [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/944517.html>